

آبونه شرائطی

داخل و خارجی، مریایچون
سئلی (۲۵۰)، آلتی آیلنی
(۱۳۰) فروشدر .

نسخه سی • فروش ،
سئلی ۵۲ نسخه در

اداره خانه

باب مالی جاده سنده دائره مخصوصه
اخطارات

آبونه بدلی . پهنیدر

مسلكه موافق آثار مع المنونیه
قبول اولنور . درج ایدله یین
یازیلر اعاده اولونماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

محمد عاكف

اشرف ارباب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاه

عدد : ۴۵۴

۱۶ ربیع الآخر ۱۳۳۸

پنجشنبه

۸ کانون ثانی ۱۲۳۶

جلد ۱۸

کتابخانه

۱۳۳۰

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفته لقی مجموعه اسلامیه در
باش محرر صاحب و مدیر مشول

اخطارات

ادرس تبدیلنده آیریجه بش
فروش کوندرملیدر

مکتوبلرک امضاری واضح
واوقو ناقل اولسی و آبونه صره
نومروسی محتوی بوتسی
لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لرینک فرانسزجه ده یازلسی
رجا اولنور

باره کوندرلدیکی زمان نهیه دائر
اولدینی واضحاً ییلدیرلسی
رجا اولنور

بولان «مسئولیت» در؛ بولرده علم اخلاق مبادیسنندن دبرلر . اختیار و اراده جزئیة مبدئی قبول ایدیلدیکجه محسنات و معیبات ، عدل و ظلم ، فضیلت و رذیلت سوزلری معناسز قالیر ؛ انسانلر آراسنده ایی وقنا اولمازدی . اختیاردن مقصد نه اولدینی ایضاح ایتزدن اول مسئولیتک ماهیتی تدقیق ایدلم .

مسئولیت اضمحلی :

مسئولیت ، افعالک حسابی و یرمچک نتیجهسنه کوره بالذات کندی نفسی ، کندی وجدانی و یا خودا بنای جنسی طرفدن مکافات و یا مجازات کورمچک اولان بر وجودک صفقی در . مسئولیت اخلاقیه ، ذوی العقولک قصده مقرون اولان فعلندن نشأت ایدن مسئولیت در . انسان ، قوه عقلیه و اختیاریه صاحبی ، خیر و شری تمیز ایتک حسنه مالک بر مخلوق اولونجه افعالنندن مسئول اوله جفته ینه عقلمز حکم ایتکده در . اوت ، انسان لزوم تکمیل و غایه خلقی بیلیمک فطرتنده یارادیلش در ؛ مادامک اشرف مخلوقات در ، بتون مخلوقاتی ، قوای طبیعی یی تسخیر ایدمچک بر قوتی حائر در ، شو حالده غایه خلقی نه کبی بر غایه ایچون یارادلدینی آکلامسی لازم در . عقل و اراده کبی خصائص وقوا ایله مخلوقات سائردهن متمایز اولان انسانک ، کندیسی ایچون مطلوب اولان غایه کالی آریوب بولسی بر وظیفه در . بو وظیفه دن اوزاقلاشدینی وقت عذر اولمق اوزره جهلنی اورتیه آتمسی ، هیچ بر صورتله شایان قبول کوریله مز . چونکه انسان ایچون مقدر اولان غایه کالی و بو غایه یه ایصال ایدمچک اولان وساطتی بیلیمه سی عفو ایدیلدیکجه چک قدر فاحش برخطا در ؛ داعی مسئولیت در بیلدیکبی حالده اونندن عدول ایتسی ، اوکا توسل ایتیمه سی ایسه اک بیوک بر غلط ، اک عظیم برکنامه در . بناء علیه هر ایکی صورتده انسان مسئولیتدن قور تولاماز . دیمک که ، غایه خلقتندن خبردار اولیلان ، بو غایه دن اوزاقلاشمش بولنان انسانلر - بونک سببی نه اولورسه اولسون - مسئولیت اخلاقیه دوچار اولور . بناء علیه بومسئولیتک نه صورتله تحقق ایدمچکنی ، نه شکله تعین ایدمچکنی آراشدیرمه مز ایجاب ایدر .

مسئولیت اضمحلیک تعیینی :

شمدی سوبلدیکمز وجهله ذوی العقولک قصده مقرون اولارقی ایشله مش اولدینی ایشلری هر حالده داعی مسئولیت در . بوندن طولایی عقل و حریت صاحب اولان هر انسان مسئول در . شوقدرکه هر فعل ، اخلاقی برمسئولیتی ایجاب ایتز . ایضاح ایدلم :

بزدن صدور ایدن هر فعلی ایکی صورتله فرض ایدم بیلیرز : یا قصد و عمد نتیجه سی اوله رق یالتاتی صدور ایدر ؛ بر مقصد و بر غایه دوشو . نوله رک ایشه مباشرت اولتور . یا خود بلا قصد آن بر صورتده ، برون بره صدور ایدر . ذوی العقولدن صدور ایدن افعال ، اکثریتله برنجی قسمدر . ذوی العقولک فعلی ، بر قصد و بر نیت دن نشئت ایدر ، عقل

اولدینی ادراک ایدور . بوبویه اولدینی حالده ، ای مخلوقاتک اشرفی اولان انسان ! سن بوقدر تکریم قدرته مظهر ایکن اوتامه دن ناصیل خالقکی ، اللهکی انکاره جرأت ایدیورسک ؛ ناصیل اون طایماز ، بیلزسک ؛ شوبیلیج قدرده عقلک یوقی ؟ افسوس ، صدهزار افسوس ! .. دیمک اولورکه عقل صحیح ایله متفکر اولان بر آدم ایچون انکاره لجال یوقدر . والا بیلیج منزله سنه ایلی . واسفا که اونک قدرده ادراکی یوق . چونکه بیلیجده ادراک وار . آناسک قانادلری آلتیه التجا ایدیور . اوزاسی کندیسی دشمن شردن محافظه ایدمچکنی مدرک . سنک قفا کده ایسه قوجه برین وار . بیلیج قدرده می ادراکک یوق ؛ نه ایسه صده کله لم . ایشه انسانک اللهی بیلیمسی ایچون طریق نظرده وار . بو جهتلرندن ده بحث ایتک ایسترم .

فنی کل شیله آیه تدل علی انه واحد

عقلی اولان وجود باری یه کندی وجودیله استدلال ایدر . (لولم یبعث الله رسولا لوجب علی الخلق معرفته تعالی بعقولهم .) اکر الله رسول کوندرمه مش اولایدی ذوی العقولدن اولان مخلوقات یعنی انسانلر اوزرینه معرفه اللهی بولمق واجب اولوردی . یعنی الله اوقدر بین درکه پیغمبر بیله کوندرمه مش اولسه عقلی باشنده بر آدم انفس و آفاقده کی آیات بیناتی نظر مطالعه یه آلتجه مطلقا آنی تصدیق ایدر . حال بوکه اجزای کائناتک هر بری اللهی بیلیر ؛ قابلیت فطریه سنه کوره آنی توحید و تمجید ایدر . زده قالدی که انسان ! (وان من شی الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم) . بوتسبیح اشیایی علماً تصدیق ایدن فلاسفه افرنجده واردر . انشاء الله اولردن ده بحث ایدرز . بو بحثک مابعدینی کله چک هفته اکمال ایدرز . (ربنا لاترغ قلوبنا بعد اذهدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب) .

اخلاقیات

۴

مبادی اخلاقیه دن اختیار (اراده جزئیة)

مسئولیت اخلاقیه - مسئولیت اخلاقیه نک تعیینی - مسئولیتک شرائطی - حریت اخلاقیه و یا قوه اختیاریه - مسئولیتک درجات مختلفه سی و مسئولیت تاهه - مسئولیت مشترکه .

فلسفه قدیمه و جدیدمه نک اخلاق ایچون کشف و تعیین ایله دیکبی مبادینک اک مهمی ، اختیاری در ؛ انسانک عملنده مختار و اراده سنه صاحب اولمسی در . راسیونالیستلر اختیار مبدئی قبول ایله دکری ایچون انسانک هر یایدیغندن مسئول اولمسی ده قبول ایتشلر در . بناء علیه علم اخلاقک اساسلرندن بری ده « اختیار » و بونک اوزرینه مستند

اراده بالکثر انسانه مخصوص برخاصه اولدینی جهتله حریت اخلاقیه ده آنجق انسانه مخصوص در . انسانک بو حریتدن مستفید اوله بیلیمسی آنجق اراده حقه صاحبی برماقل اولمق صفقی ایله در . باقل اولیان ، حقیقی بر اراده یه صاحب بولونمیان انسان حریتدن مستفید اوله ماز .

خلاصه ، اختیار و ترجیح ایله مش اولدینی شیلری فعله جیقارمق قدرتی حائر بولنانلر اخلاقاً حرور ، یا پیش اولدقلری افعالدن طولانی مسئول در .

مع مافیه بوندن ، مسئولیتک تحققی ایدم بیلیمسی ایچون انسانک مطلق صورتده حر اولمسی لزومی ده اکلاشیلماملیدر . فی الحقیقه ، حریت انسانیه «هر نه بی ایسترسه اونی حیز فعله جیقارم بیلیمک» معنانه دکل در . قدرت و تمکندن مقصد ، انسانک اعتراض نفسانیسه نه ، تمایلاتنه موافق

«شوق» ترکیه ده ویا فارسیده «آرزو» دینن شی درکه سویلن شیشی آکار ایکن قلبده حاصل اولان هیجان ایله تعریف ایدیلور . بو ، اراده دکل در . اراده ک بالکثر داعیسندن بری اولایلیر .

اشتیاق ده او معنایه در . شوق صاحبه - خوف وزنده - «مشوق» ، شوقی تهییج ایدن شیئه «شائق» دینیر .

«شهو» ده اراده دکل در . شهوت ابوالقائم بیانیه کورده بشر ایچون غیر مقدور اولان بر میل جیلیر . بو ، اراده یه مغایر اولدینی کی ، ضدی اولاه «نفرت» ده غیر مقدور اولان جلی برعالتدر . وکراهته مغایر برعالتدر .

«رخی» ترک اعتراض معنایه در . و بواعتبار ایله اراده یه مغایر برعالتدر . «غنی» ده اراده دکل در . زیرا - اهل تحقیقه کورده - اراده بالکثر کندیسنه مقارن اولان مقدوره تعلق ایدر . غنی ایسه بقضاً محال ذاقیه و ماضی یه ده تعلق ایدم بیلیر ...

اراده و اختیار بحثلری بزده امیات مسائل اعتقادیه دن اولوب بین الطوائف مناقشات دورا دور ایله خیلی مرکب صرفنه باعث اولمش شیلردن در

اختیار اصل وضعنده «خیر» هن مشق اولوب ایشار مرادفی اولارق بر جوق شیلر میانندن اذ خیرلینسی سچیمک ، انتخاب و اصطفا ایتک دیمکدر . ابوالقاده کلیاننده : «اختیار ، الکافی اولان شیشی طلب ایتک و ایله مکدر . انسانک نفس الامرده اک خبری اولمادی حلاله خیرلی اعتقاد ایندیکی شیشی طلب ایتمه سنده بقضاً اختیار دینیلیر» دیور .

معنای اصطلاحیسه ده بو معناردن اخذ اولنرق : «بر شیشی دیکرینه ترجیح و تخصیص ایتک و اوکا تقدیم ایلمکدر» .

اختیارک بوندن دما مشهور ایکی تعریفی دها واردر :

۱ - اختیار ، قاعده ایسترسه یاپار ، ایسترسه یه یاماز اولماسیدر .
۲ - اختیار ، محت فعل و ترکدرکه ترجیح بلا مرجحه صلاحیت دیمکدر

بو معنارک هر ایکسینجه ده اختیار ، اراده دن اخم در . زیرا اراده بر نوع میل دن عبارت ایکن اختیار تفضیل ایله برابر میل معنایه تفسیر ایدر . مع مافیه تجوز طریقله اراده یه ده ، قدرته ده اختیار دینیلیرکه واردر اختیارک مقابل «ایجاب» درکه بزده کی متکلمین ایله فلاسفه بیننده کی معنایه ممکن امکاندن وجوبه صرف ایتیمکدر . یعنی ممکن اولان شیشیک ممکنکنی کیده روب واجب قیلیمکدر .

عرف متکلمینده «قاهر مختار» کندیسندن قصد و اراده یه مقرون اولنرق فعل صدوری صحیح اولان کیمسه یه دینیر . «فعل مختار» ویا ساده جه «مختار» السالک لاهل سبیل الاکراه یعنی خارجدن قسر واکراه و اعل اولمسیزین یاپدینی هر هانکی فعله اطلاق اولونور . بوکا بز «فعل اختیاری» ده دیه بیلیر

دن صکره مسئولیتک شرائطندن اولان حریت اخلاقیه یی شویولده تعریف ایدم بیلیر : «حریت اخلاقیه ، اراده یی استعمال و استفاده مقتدر اولمق در» .

ایشته اراده لرینی دیله دکلی کی استعمال و استفاده اقتداری حائر اولانلر ، یا پیش اولدقلری عمللرندن مسئول درلر ؛ آئی ایسه مکافات ، کوتو ایسه مجازات کورورلر .

بو تعریفدن اکلاشلیغنه کورده «اراده» ایله «حریت» آره سنده موافق برفرق واردر . حریت طرفیندن ؛ فعل و یا ترکدن ؛ برینی اختیار و ترجیح ایتیمکدر . طرف مرجعی فعله جیقارمق ده اراده در . بناء علیه بالکثر ترجیح صفقی بولوب ده ترجیح ایله دیک شیشی فعله جیقارمق ایچون اراده یی استعماله مقتدر اولمازسه حریت و اختیار یوق در . بویله اولان بر کیمسه تمامیه مسئول اوله ماز [۳] .

[۳] استاد محترم نعم بک افندی حضرتلرینک علم النفسده اراده و اختیاره مائد ویردکاری ایضاحات طالعیه خلاصه بورایه نقل ایتیم ده مناسب کورورم ، استاد محترم دیورکه :

«... اراده ، شرح موافقه ک بیانیه کورده معتزله دن بعضیله مقتدرله احد طرفینده اعتقاد ویا ظن نعمدن عبارت در . آنجق دیکر بعضیله یو تعریفک معرفته «داعیه» نامی و یروب اراده بو اعتقاد ویا ظنی متعاقب واقع اولان میلدر دیرلر . نته کم اراده ک ضدی اولان «کراهت» ده اعتقاد ضرر ویا ظنی ضرری متعاقب واقع اولان نفرتدر . حاصلی - دیکر طوائف کی - معتزله ک بو طایفه یه ده اراده اعتقاد ویا ظن قیلندن دکلدر .

اشاعره کورده ایسه اراده مقدورله احد طرفینی وقوع ایله تخصیص ایدن بر صفتدر . بونلرک دیکر بر تعریفلرینه کورده اراده مقدورک طرفیندن برینی آخره ترجیح ایله بر وجهی بر اقوب وجه آخر ایله تخصیص ایتیمکدر . و یاخود بو ترجیحی ایجاب ایدر بر معنادر . بو معنایه اراده «اختیار» دن اهم اولمش اولور . زیرا اختیار تفضیل ایله برابر میلدر .

ترکیه ترجمه سی «ایستک» و «دیلک» اولان اراده حقنده صاحب کلیات «فی الاصل شهوتی» حاجتدن ، املدن مرکب بر قوت معنایه ایکن نفسک برشی حقنده یاپیلمالیدر ، یاخود یاپیلمالیدر دیه حکم ویردک اوکا نزوع ایتسیدر . «دیور» نزوع میل دیمکدر . دیکر بر تعریفه کورده ده : «نفسک کندیسنی فعله حمل وسوق ایدمک وجه ایله فعله نزوع و میلیدر» .

بعضیله رجه ده اراده مبدأ نزوع اولان قوتک آدیدرکه ایلک ایکی تعریف ایله معرف اولان شی مع الفعل ، بو صولک تعریف ایله معرف اولان شی قبل الفعل اولمش اولور .

بعضیله یه ده : «اراده کراهت ایله اضطرابه منافی بر معنادر» . دییه رک سوزی قیصالتلردر . فقط اکثر طوائفک اراده دن قصد ایندیکی شی مرکبک یاپدینی فعله مختار اولماسیدر .

«معیت» ده اصطلاحاً اراده معنایه در . حال بوکه لفظ «اراده» فرق واردر . «معیت» موجودک اسمی اولان «شی» دن مأخوذ اولوب ایجاب معنایه در . «اراده» ایسه «طلب» دیمکدر . آنجق هر ایکسی باخصوص متصف اولان ذات باری اولدیفنه کورده - وجودی استلزام ایندکاری ایچوه اصطلاحده مترادف هد ایدیلرلدر .

معتزله دن بعضیله داعیه یه اراده دیدکاری کی عرف عامده شوقه ، غنیه ، شهوته ، قصد ، عزمه ، نیت ، محبت ، رضایه ده اراده دینیلیرکه ده جوق در . بونلرک کافه سی ایسه باشقه باشقه معنایه در . ترکیه ده «ایستمک» و «دیلک» لغتلی بو معنایینک کافه سی بیننده معتزله اولدینی کی فضله اولنرق «طلب» معنایه ده متضمندر ...

اوله ماز . بنابرین ، مسئولیت تامه : قصد ، تصمیم ، عقل و حریت کی شرائط مسئولیتک هپسی جامع اولانلرک افعاله قارش ترتب ایدن مسئولیت در .

مسئولیت مشترک :

بعضا اولورکه : فاعل ، یا ایش اولدینی ایشی دوغرودن دوغرویه کندیسیدکل ، بلکه باشقهرینک تشویق و یا خود اوزرنده حق آمریشی بولنان برکیمسه نك اجباری کی ، مؤثرات خارجیه نك تأثیریه یا ایشی در . بو کی حالدرده مسئولیت یا لکیز فاعله توجه ایتیز ؛ هم فاعل ، هم ده مجبر و مشوق مسئولیتده مشترک اولور . هرکس فعله اشتراکی نسبتنده مسئول اولور . حتی اک بیوک مسئولیتده حامل مشوق و مجبره توجه ایدر ؛ چونکه مصدر اصلیشی او دیمکدر ملجی مکرهک تحت تأثیرنده اوله رق حصوله کان فعللرک مسئولیتی ملجی به راجع اولمسی ده بوندن در .

آقسه کیل

احمد محمدی

خلافتک اساسی سلطنتدر

صوک کونلرده خلافت اسلامی و سلطنت عثمانیه نك پای تختی حقنده بتون امت اسلامی اوزرنده سوءتأثیر حاصل ایدمک خبرلر انتشار ایتدی . درجه و ثوق نا معلوم ، حتی اساسسزانی اغلب احتمال اولان بو خبرلرده ، استانبولک سلطنت عثمانیه دن آیرلقله برابرینه مقام خلافت صفتی محافظه ایدمک بیان ایدلمکده اولدیغندن غرب عالمک خلافت اسلامی پی پالاق مقاسمی کی صرف روحانی بر ماهیتی حائر ظن ایتدیکی تظاهر ایدیور . نتایج وخیمه سی پک آشکار اولان بویه بر سوء تفهیمی برآن اول ازاله ایدمک حقیقتک آکلاشللمه سنه کال جدیت و اهمیتله چالیشمق اک بویوک وظیفه ملیه و دینییه مزدر .

اول باول شو حقیقتی بیان ایتمک لازمدرکه استانبول سلطنت عثمانیه نك پای تختی اولمادقدن صوکره مقام خلافت اولاماز . استانبول ، آنجق سلطنت عثمانیه نك پایتختی اولارق پایدار اولدقجه امت اسلامی نك مقر خلافتی اولابیلیلر . چونکه خلافت اسلامی ، کتب دینییه مزک تعریفنه ، و تاریخ اسلامک کال وضوح ایله تجلی ایتدیردیکی حقیقتنه بناء و امر دین و دنیاده ، رسول الله افندمزک خلیفه سی اولق اورده ، ریاست عمومیه دن عبارتدر . ، خلافت یا لکیز مصالح دینییه نك امر تمشیتنده کی ریاست یعنی ریاست روحانیه دکدر . مصالح دینییه و مصالح دنیویه نك ممزوجاً امر تمشیتنده کی ریاست عمومیه در . کرک دنیوی و کرک دینی مصالح امر تمشیتنده قوت و شوکت اساس بولوندینی جهته خلافتک محتمله سلطنت اساس اتخاذ ایدلمشدر . بناء علیه سلطنتسز برخلافت اولاماز . مسند خلافت اولق اوزره مستقل بر سلطنت اسلامی لازمدر .

اولان ، خاطریه دوغان هریشی تنفیذه مقتدر اولمسی دیمک دکل در . چونکه بزم غیر قابل انکار اولان عجز و ضعفزله قوای طبیعی نك عظمت و دهشتی اوکمزده بوکا مانع اولوب طورور ایکن - مسئولیت ایچون شرط اولان - قدرت و تمکنه بومعنای ویرمک ناصل اولور؟ .. صکره برده افکار بشریه نك تجاوز ایتهمسی لازم اولان حدود اخلاقیه ایله کندیلمدن قورتولق امکان خارجنده اولان نوامیس و قوانین وار . بناء علیه هر هانکی نقطه دن دوشونولسه بزم قسما اولسون عجز من تحق ایدیور . دیمک که انسان قسما مختار ، قسماده غیر مختاردر . ذاتاً مسئولیت ایچون بوقدری ده کافی در . [۱]

اسلامک قائل اولدینی اختیار جزئی ده بودر . افعال اختیاریه سندن قسما مختار ، قسماده غیر مختار اولمسی در .

مسئول اوله بیلیمک ایچون «حریت» - که فعل وترکه اقتداردر - شرط اولونجه مملنده حر اولیان ، کندیشی فعله اجبار ایدن قوانینک تحت تصرفنده اولوبده کندی اراده سیله ایش یا ایتق امکانی اولیان کیسه لرک مسئول اولمسی مقتضای عدالت دکل در . چونکه بو طرزده کی حرکت ، حرکت قسریه دیمکدر . دکر ، ارض برطاق قوانین ضروریه نك تأثیریه کندیلمنده وقوعه کان طوفانلرک ، زلزله لرک یا ایش اولدقلری تخریباتدن طولای ناصل مسئول دکلرسه انسانده بویه در . انسان ، عقل و حریت ، اراده یه نه قدر مالک ایسه مسئولیتی ده اولسبندده در . بناء علیه هر هانکی بر سائق جبری ایله ایش یا ایتق مجبوریتده اولان ، یعنی اراده و عقلی قسما فائب ایتیش ، آلدن چیقارمش بولنان کیسه یه قارش واقع اوله جق مسئولیت آنجق اوفعله درجه اشتراکی قدردر ؛ کندی اراده و عقلی ایله اوفعله نه نسبتده اشتراک ایتیش ایسه ، مسئولیتده اولسبندده اولور . جنت ، مختاریت افعالی رفع ایدمک جهته ، مجنوندن مسئولیتده مرفوع در .

مسئولیتک درجات مختلفه سی و مسئولیت تامه :

شواکی شرطدن - که بری عقل ، دیکری حریت در - اکلا بورزکه : مسئولیت اخلاقیه نك اشخاصه ، - حتی ازمنه و امکانیه نظراً شخص واحد نسبتله بیله - درجات مختلفه سی واردر . مسئولیت هر شخصه کوره بر اوله مایه جفی کی ، شخص واحدک ازمنه و امکانیه اولان نسبت مختلفه سی اعتباریه ده دکیسه بیله جکدر . چونکه حریت ، دوغرودن دوغرویه عقلک وجودینه معلقدر . عقل اولمازسه حریتده اوله ماز . بناء علیه اراده حر و تمامیه کندیشنه مالک اوله بیلیمک ایچون قوه عقلیه سنک تمامیه یرنده اولمسی اقتضا ایدر . حال بوکه قوه عاقله بر چوق اسباب و عواملک تأثیریه بر حالده قالا ماز . تعلیم و تربیه نك ، مطالعه و تجربه نك ، صحت و مرضک ، قوت و ضعفک ، کنجملک و اختیارلرک ، یأس و فتورک ، تهیجات نفسانیه نك قوه عاقله اوزرنده پک بیوک بر تأثیری واردر . ایشته بونک ایچون درکه : مسئولیت اخلاقیه ، هر شخصده عینی درجه ده

[۱] اختیار ایله بوکا مخالف اولان ایمانیه نك دلائل موضوعی مساعد اولدیغندن ترک ایدلمشدر .